

تعاون، سال بیستم، شماره ۲۰۴ و ۲۰۵، تیر و مرداد ۱۳۸۸

تأثیر مشارکت صیادان عضو تعاونیهای پره استان گیلان در عملکرد اقتصادی این تعاونیها

حمدالله سیفی خداهشهری^۱

چکیده

تعاونیها از نادر تشکلهای مشارکتی هستند که با استقبال نسبتاً وسیع کشورهای مختلف جهان روبه‌رو شده‌اند. براساس اصل ۴۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران نیز بخش تعاون یکی از پایه‌های نظام اقتصادی کشور قلمداد گردیده و در اصل ۴۳ هم ضمن تأکید بر انسان‌محوری اقتصاد و تحقق اهداف عدالت اجتماعی، بر بخش تعاونی تأکید ویژه‌ای شده است. یکی از مهمترین عوامل مؤثر در موفقیت تعاونیها و توسعه فعالیت آنها، همکاری و مشارکت اعضای آن است. براین اساس تحقیق حاضر با هدف ارزیابی تأثیر مشارکت صیادان عضو تعاونیهای پره استان گیلان در عملکرد اقتصادی این تعاونیها در سال ۱۳۸۶-۸۷ انجام شد. جامعه آماری تحقیق شامل ۲۶۱۰ نفر عضو از میان ۴۰ تعاونی بوده که با روش نمونه‌گیری تصادفی ساده و طبقه‌ای و با استفاده از فرمول شارپ و کوکران، ۴۰۷ نفر از بین ۱۴ تعاونی به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار اصلی اندازه‌گیری داده‌ها، پرسشنامه است و در کنار آن به اسناد مالی تعاونیهای نمونه هم استناد گردید. اعتبار پرسشنامه توسط استادان راهنما و مشاور و نیز متخصصان موضوعی و پایایی آن از طریق آزمون آلفای کرونباخ تأیید شد.

نتایج نشان می‌دهد که بین مشارکت و سن رابطه‌ای وجود ندارد، اما بین مشارکت و سواد، سابقه عضویت، مبلغ سهام، آگاهی از اصول و ارکان تعاونی، رضایتمندی از مدیریت تعاونی، شرکت در کارگاهها و کلاسهای آموزشی - ترویجی و مجامع عمومی و نهایتاً بین عملکرد اقتصادی و مشارکت (از نظر اعضا و اسناد مالی) رابطه وجود دارد. از میان این متغیرها شرکت در کارگاهها و کلاسهای آموزشی - ترویجی بیشترین رابطه را با مشارکت داشته‌اند به طوری که مقدار ضریب همبستگی در این مورد در حد متوسط ($r=0/47$) و در بقیه موارد در حد ضعیف ($r < 0/30$) بوده است. همچنین مقدار ضریب همبستگی در کلیه موارد به جز در مورد سن و سابقه عضویت، مثبت (رابطه مستقیم) به دست آمد.

کلیدواژه‌ها:

مشارکت، تعاونی، اعضا، تعاونیهای پره، عملکرد اقتصادی، استان گیلان

مقدمه

اعضای تعاونیها در واقع سرمایه اصلی و نیروی محرکه واقعی تعاونیها به شمار می‌روند که هم از طریق تجمع سرمایه‌ها و پس‌اندازهای اندک و هم از طریق مشارکت فکری و جسمی آنها اهداف و نیازهای تعاونیها برآورده می‌شود.

مشارکت یک فرایند پیوسته است که اعضا را در کلیه مراحل اعم از برنامه‌ریزی، تصمیم‌گیری، اجرا و نظارت، ارزشیابی و سهم‌شدن در منافع درگیر می‌کند (عمادی، ۱۳۷۸). برجسته‌ترین حالت فرایند مشارکت را می‌توان قدرتمند کردن اعضا دانست^۱.

صاحب‌نظران به ارائه تعاریفی از مشارکت پرداخته‌اند. براین اساس مشارکت درگیری ذهنی و عاطفی اشخاص در موقعیتهای گروهی است که آنان را برمی‌انگیزد تا برای دستیابی به هدفهای گروهی یاری دهند و در مسئولیت کار شریک شوند. در این تعریف سه اندیشه مهم نهفته است: درگیر شدن، یاری دادن و مسئولیت (طوسی، ۱۳۷۲).

1. <http://www.icm.gov.ir/tarvij/mosharkat-aza.htm>

به هر روی مشارکت فرایندی از مداخله اجتماعی افرادی است که به تعیین و برآورده ساختن نیازهای خود علاقه‌مندند. این کار نه یک سهیم شدن انفعالی در فعالیتهای طراحی شده توسط دیگران است و نه صرفاً بهره‌برداری از ثمرات فعالیتهای اقتصادی و اجتماعی بلکه نوعی پیشقدم شدن در تصمیم‌گیری راجع به نوع کار، چگونگی انجام کار و سپس انجام کار می‌باشد (Oakly & Marsden , 1989).

در حال حاضر بیش از ۸۰۰ هزار شرکت تعاونی با حدود یک میلیارد نفر عضو در جهان و ۶۶ هزار شرکت تعاونی با حدود ۱۶ میلیون نفر عضو در ایران وجود دارد. همان طور که ملاحظه می‌شود، در سطح جهان از هر ۶ نفر و در ایران از هر ۴ نفر یک نفر به نوعی در تعاونیها عضویت دارند (وزارت تعاون، ۱۳۸۰).

شرکتهای تعاونی در حال حاضر در کلیه کشورهای پنج قاره جهان اشاعه یافته‌اند و توانسته‌اند با عملکرد مثبت در زمینه‌های تعدیل اقتصادی و توزیع ثروت و جلوگیری از تکاثر آن، به توسعه پایدار جوامع کمک نمایند (سازمان بین‌المللی کار، ۱۳۸۳). در کشور ما تعاون یک ضرورت اقتصادی، اجتماعی و دینی شناخته شده و قانون اساسی هم به طور صریح در اصول ۴۳ و ۴۴ به آن توجه کرده است (کاظمی، ۱۳۸۶).

واژه تعاون^۱ در مفاهیم مختلف مورد استفاده قرار می‌گیرد. در فرهنگ معین به معنای یکدیگر را یاری کردن، در لغت‌نامه دهخدا به معنی هم پشت شدن و با هم مددکاری کردن، در فرهنگ "Webster" به معنای کار کردن با هم برای یک مقصود و تجمع برای انجام دادن یک کار مشترک و عمل و همکاری اقتصادی تعریف شده است. تعاونی^۲ نیز شرکتهای سازمانهایی هستند که بر اساس اصول تعاون فعالیت می‌کنند (شهریور، ۱۳۸۰).

انصاری (۱۳۷۱) با استناد به کارکرد و اصول، از تعاونی تعریف زیر را - که آن را تعریف علمی و کامل می‌داند - ارائه می‌نماید:

1. cooperation
2. cooperative

« شرکت تعاونی سازمانی است اقتصادی- اجتماعی که از تجمع آزادانه و داوطلبانه افراد به منظور مشارکت هر چه بیشتر در فعالیتهای خاصی برای رسیدن به هدف مشترک اعضا به وجود آمده است. چنین سازمانی به صورت دموکراتیک اداره می شود. امر آموزش به اعضا مورد توجه قرار گرفته و سرمایه لازم توسط اعضا با توجه به امکانات مالی آنها تأمین می گردد و به سرمایه فوق سود محدودی تعلق می گیرد. مابقی سود به نسبت منصفانه بین اعضا تقسیم می شود».

اتحادیه بین المللی تعاون در کنگره منچستر در سپتامبر ۱۹۹۵ بیانیه ای درباره هویت تعاونی به شرح زیر ارائه داده است:

«شرکت تعاونی عبارت است از اجتماع مستقل گروهی از افراد که به طور داوطلبانه به منظور برطرف کردن نیازهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و همچنین خواسته های خود به وسیله یک بنگاه اقتصادی که متعلق به تک تک آنهاست، تحت یک نظارت دموکراتیک با یکدیگر متحد شده اند» (اتحادیه بین المللی تعاون، ۱۳۸۳).

در این بیانیه همچنین هفت اصل زیر برای تعاون ذکر شده است:

۱. عضویت داوطلبانه و آزاد

۲. کنترل دموکراتیک اعضا

۳. مشارکت اقتصادی اعضا

۴. خودگردانی و استقلال

۵. آموزش، حرفه آموزی و اطلاع رسانی

۶. همکاری میان تعاونیها

۷. توجه به جامعه

چارچوب تجزیه و تحلیل تعاونی در زمینه مشارکت مردمی بر اساس پنج نکته اساسی

زیر است (وزارت تعاون، ۱۳۷۸):

۱. افزایش مشارکت اعضا

۲. رابطه اعضا و مدیریت

۳. نوسازی ساختارهای سازمانی

۴. توسعه مناسبات از طریق مشارکت کارکنان

۵. مسئولیت اقتصادی و اجتماعی

شاخصهایی نیز برای اندازه‌گیری سطح مشارکت اعضا در فعالیتهای تعاونی به قرار زیر

معرفی شده است (اتحادیه بین‌المللی تعاون، ۱۳۸۵):

۱. تعداد اعضای حاضر در جلسات مجمع عمومی

۲. میزان وفاداری و وظیفه‌شناسی اعضا و احساس مسئولیت آنان نسبت به تعاونی از طریق خرید

از شرکت و یا استفاده از خدمات آن

۳. نظارت نقادانه و هدفمند اعضا بر وضعیت فعالیت شرکت

۴. عزل اعضای هیئت مدیره به دلیل غیبت مکرر آنها یا عدم حضور آنها در جلسات

هیئت مدیره

با توجه به اهمیت شیلات و نقش آن در تأمین قسمتی از پروتئین حیوانی با ارزش

کشور، صادرات و ارزآوری، ایجاد درآمد ملی، جلوگیری از ورود واردات، اشتغال‌زایی

مستقیم و غیر مستقیم، ایجاد صنایع جنبی و ساخت و ابزار آلات صید و سایر تأسیسات وابسته

در استانهای شمالی و جنوبی حاشیه دریا و در داخل کشور (ایرانپور، ۱۳۷۳)، اهمیت مدیریت

شیلاتی و در این میان شرکتهای تعاونی ماهیگیری بیش از پیش نمایان می‌شود.

اولین گروههای شرکتهای تعاونی ماهیگیری یا همان «آستانهای صید»، مقارن سالهای

۱۳۲۰ شمسی با بروز جنگ جهانی دوم و احتیاج شدید دولت روسیه به مواد غذایی تشکیل شد

و در این زمینه مقررات ویژه‌ای در روگانه (گذرگاه ماهی از تالاب به رودخانه)های منشعب از

تالاب انزلی وضع گردید و گروههای پراکنده صیادان «ردیف‌کار» یا «رج مالا»^۱ در اجتماع

۱. رج به معنی ردیف و مالا همان صید است. به علت گسترش دامهای این صیادان در حاشیه روگانهها آنان را

صیادان ردیف‌کار یا رج مالا می‌نامند.

صیادی متشکل از ۶۰ تا ۸۰ نفر تحت عنوان آستان در گلوگاه روگاهها به وجود آمد. یکی از اهداف عمده ایجاد آستانهای صیادی، نظارت مسئولان شیلات بر کار صید و کنترل صید این اجتماعات بود. در این میان روسها با گماردن مأموران خویش و به دست آوردن ماهیان صید شده، بسیاری از نیازهای غذایی روسیه را در هنگام جنگ تأمین کردند (اصلاح عربانی، ۱۳۸۰).

در مورد بهره‌برداری از دریا و مشکلات دولت و یا شرکت شیلات در زمینه صیادان غیرمجاز (یا اصطلاحاً آزاد)، آنها را بر آن داشت که در فضای ایجاد شده پس از دگرگونیها و اصلاحات سالهای ۱۳۴۱ به بعد، بحث تشکیل تعاونیهای صیادی را مطرح نمایند. به این ترتیب در سال ۱۳۴۳ گروهی از جانب وزارت کشاورزی و شورای عالی تعاون به منطقه اعزام گردید و در پی آن اولین شرکت تعاونی ماهیگیری در آذرماه ۱۳۴۳ در آستارا تشکیل گردید (طالب، ۱۳۷۲). به استناد آمار موجود، مقارن با تحقیق حاضر (سال ۱۳۸۷) ۵۸ تعاونی پره^۱ در استان

گیلان با ۲۹۶۲ عضو فعال، به امر ماهیگیری مبادرت می‌نمایند. دوره صید از اواسط مهر هر سال آغاز و در نیمه اول فروردین سال آینده به اتمام می‌رسد.

در زمینه مشارکت و تعاونی مطالعات زیادی انجام گرفته است که با توجه به محدودیت این تحقیق به دو مورد از آنها در ایران اشاره می‌گردد.

زارع (۱۳۸۴) در پژوهشی نتیجه گرفت که عواملی همچون آموزش، مشارکت کارکنان در تصمیم‌گیری، بازده کاری و آگاهی کارکنان از اهداف در بهره‌وری نیروی انسانی شرکتهای تعاونی تأثیر بسزایی دارند.

درویش نیا و صدیقی (۱۳۸۲) در تحقیقی نشان دادند که بین رضایت‌مندی اعضا،

کیفیت فعالیتهای ترویجی و مشارکت اعضا با موفقیت شرکتهای تعاونی رابطه وجود دارد.

---

۱. شیوه صید با پره را روسها به هنگام فعالیت در شیلات مطرح کردند. این شیوه صید که ابتدا در تالاب انزلی و بعد در دریا به کار برده شد، نیازمند فعالیت گروهی است. انجام صید با پره نوعی تولید گروهی و تعاونی است (طالب، ۱۳۷۲).

با توجه به اندک بودن تحقیقات در خصوص تعاونیهای پره و مقوله مشارکت در این تعاونیها، پژوهش حاضر با هدف اصلی شناخت تأثیر مشارکت صیادان عضو تعاونیهای پره استان گیلان در عملکرد اقتصادی این تعاونیها و اهداف اختصاصی زیر صورت گرفت:

۱. شناخت ویژگیهای فردی، اجتماعی و اقتصادی اعضای تعاونیهای پره (سن، سواد، سابقه عضویت و مبلغ سهام) و تأثیر این ویژگیها در مشارکت
۲. میزان شناخت اعضا از اصول و ارکان تعاونی (مجامع عمومی، هیئت مدیره و بازرسان) و تأثیر آنها در مشارکت
۳. شناخت میزان رضایتمندی اعضا از مدیریت تعاونی (هیئت مدیره، بازرسان و مدیرعامل) و تأثیر آن در مشارکت
۴. شناخت میزان برگزاری و شرکت اعضا در کارگاهها و کلاسهای آموزشی- ترویجی و تأثیر آنها در مشارکت
۵. شناخت میزان برگزاری و شرکت اعضا در مجامع عمومی (عادی و فوق العاده) و تأثیر آن در مشارکت

روش تحقیق

روش تحقیق مورد استفاده در این پژوهش از لحاظ هدف، کاربردی و بر حسب نحوه گردآوری دادهها اکتشافی (کتابخانه‌ای یا اسنادی، مشورت با استادان، صاحب نظران، محققان، مسئولان مربوط و اهل فن) و پیمایشی است.

در تحلیل روابط بین متغیرها از ضرایب همبستگی اسپیرمن و تائو-b کندال (میان مشارکت و سواد) و پیرسون (بین مشارکت و سایر متغیرها) و به منظور شرح و توصیف شدت همبستگی از قراردادهای دیویس (Davis) استفاده شده است.

اما فرضیه‌هایی که این پژوهش درصدد پاسخ به آنها بوده، بدین قرار است:

۱. بین میزان مشارکت صیادان عضو تعاونیهای پره و میزان سن، سواد، سابقه عضویت، مبلغ سهام، آگاهی از اصول و ارکان تعاونی، رضایتمندی از مدیریت تعاونی، شرکت در کارگاهها و کلاسهای آموزشی و مجامع عمومی تعاونی رابطه وجود دارد.
۲. بین عملکرد اقتصادی تعاونیهای پره و مشارکت صیادان عضو آن تعاونیها رابطه وجود دارد.

جامعه آماری تحقیق از میان تعاونیهای پره ای انتخاب شد که حداقل دارای ۴۰ عضو فعال به بالا بودند. به این ترتیب ۴۰ تعاونی با ۲۶۱۰ عضو فعال انتخاب شدند.

به منظور برآورد حجم نمونه از فرمول شارپ و کوکران استفاده گردید:

$$n = \frac{Nt^2.Pq}{Nd^2 + Pqt^2}$$

که در آن n حجم نمونه، N حجم جامعه (۲۶۱۰)، t^2 احتمال صحت گفتار در سطح ۹۵ درصد $(1/96)^2$ ، d^2 دقت احتمال مطلوب، t درجه خطا در سطح ۵ درصد (۱/۹۶)، p احتمال وجود صفت و q نبود صفت (با فرض عدم شناخت از جامعه آماری - مقدار $p=q=0.5$ می باشد) است.

با جایگزین نمودن مقادیر هر یک از پارامترهای مذکور، مقدار n (حجم نمونه) با ۹۵

درصد اطمینان برابر ۳۸۴ به دست آمد:

$$n = \frac{2610 \cdot (1/96)^2 \cdot (0.5 \times 0.5)}{2610 \cdot (0.5)^2 + (0.5 \times 0.5) \cdot (1/96)^2} = 384$$

با این اوصاف، تعداد نمونه ۷ درصد بیش از مقدار به دست آمده، انتخاب گردید (یعنی ۴۱۰

نمونه که ۳ تا از آنها مخدوش بوده اند).

در این تحقیق که در سال ۱۳۸۶-۸۷ انجام گرفت، از روش نمونه گیری تصادفی ساده و طبقه ای استفاده شد. به این منظور ابتدا شهرستانهای انزلی، رشت، آستانه اشرفیه به عنوان طبقات نمونه گیری انتخاب گردیدند. در مرحله دوم، به نسبت فراوانی اعضای تعاونیهای پره، سه طبقه مذکور که به ترتیب ۷۸۶، ۷۷۴ و ۵۲۲ نفر (مجموعاً ۲۰۸۲ نفر) عضو داشتند، به طبقات اول و دوم (انزلی و رشت) هر یک با ۵ تعاونی پره و به طبقه سوم (آستانه) با ۴ تعاونی

پره (مجموعاً ۱۴ تعاونی پره) تقسیم شدند. با توجه به حجم نمونه (۳۸۴) و فراوانی هر طبقه (اعضا) و کل طبقات (۲۰۸۲)، تعداد نمونه‌ها به تناسب فراوانی برای طبقات اول و دوم هر کدام بالغ بر ۳۰ نمونه و برای طبقه سوم بالغ بر ۲۵ نمونه تعیین شد. در مرحله سوم، به قید قرعه، فهرست اسامی ۵ تعاونی پره مربوط به هر کدام از طبقات اول و دوم و ۴ تعاونی مربوط به طبقه سوم، جهت نمونه‌گیری مشخص و استخراج گردید. در مرحله چهارم اقدام به نمونه‌گیری از سطح هر تعاونی شد. به این منظور با مراجعه به محل تعاونی، واحد آن تعاونی (کومه یا استراحتگاه) به طور تصادفی انتخاب گردید و از اعضا نمونه‌گیری تصادفی به عمل آمد.

ابزار اصلی جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات در این تحقیق پرسشنامه می‌باشد. در کنار پرسشنامه جهت آگاهی از عملکرد اقتصادی تعاونیهای پره و نیز به منظور بررسی دقیق اسناد مالی تک تک تعاونیهای مورد تحقیق، به ادارات تعاون شهرستانهای مربوط و معاونت صید و بنادر ماهیگیری اداره کل شیلات استان گیلان مراجعه و اطلاعات مورد نظر اخذ گردید. پرسشنامه در پنج بخش اصلی و سؤالات آن به دو صورت بسته و باز طراحی و به شرح زیر تدوین گردید:

۱. سؤالات مربوط به مشخصات تعاونی و اطلاعات فردی - اجتماعی و اقتصادی اعضای تعاونی در سه سال اخیر (سالهای ۸۳-۸۴، ۸۴-۸۵ و ۸۵-۸۶)
۲. سؤالات مربوط به میزان، نوع و نحوه مشارکت اعضا در جلسات مجامع عمومی (عادی و فوق‌العاده) و شرکت در کارگاهها و کلاسهای آموزشی - ترویجی
۳. سؤالات مربوط به میزان آگاهی از اصول و ارکان تعاونی
۴. گویه‌های مربوط به میزان رضایتمندی از مدیریت تعاونی
۵. گویه‌های مربوط به عملکرد اقتصادی تعاونی

متغیرهای تحقیق عبارتند از: متغیر مشارکت در تعاونی، سن، سواد (تحصیلات)، سابقه عضویت، مبلغ سهام، آگاهی از اصول و ارکان تعاونی، رضایتمندی از مدیریت تعاونی،

مشارکت در کارگاهها و کلاسهای آموزشی - ترویجی، مشارکت در مجامع عمومی و عملکرد اقتصادی.

متغیر عملکرد اقتصادی به دو طریق مورد سنجش قرار گرفت:

۱. مراجعه به اسناد مالی هر تعاونی و استخراج صورتحساب عملکرد مالی (سود و زیان) به وسیله شاخصهای جمع درآمد، جمع هزینه، سود ویژه یا زیان و سود تخصیصی یا مازاد برگشتی به اعضا در سه سال گذشته

۲. تعریف به وسیله ۱۳ شاخص و استفاده از مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت که با مشخص شدن هر یک از درجات توسط اعضا عملکرد اقتصادی هر تعاونی برآورد گردید. این شاخصها عبارتند از:

وضعیت سوددهی تعاونی، وضعیت زیاندهی تعاونی، میزان وام دریافتی از بانکها، میزان اقساط معوقه وام تعاونی، فروش یا واگذاری سهام به غیر به دلیل درآمد کم تعاونی، میزان سرمایه گذاری انجام گرفته در تعاونی (خرید تراکتور، قایق موتوری، رایانه و وسایل صید)، میزان دسترسی اعضا به وسایل صید و صیادی، عدم ثبات درآمد تعاونی (نبود درآمد ثابت)، بالا بودن میزان دیرکرد وامهای اعطایی بانکها، میزان بهره‌وری (نسبت میزان صید به کار انجام گرفته)، انگیزه داشتن اعضا در تعاونی جهت افزایش صید، میزان استفاده از روشهای جدید برای افزایش صید و بالا رفتن قیمت وسایل و تجهیزات مربوط به صید و صیادی (افزایش هزینه‌ها).

جهت تعیین اعتبار و انجام اصلاحات لازم، پرسشنامه در اختیار استادان راهنما و مشاور و نیز متخصصان موضوعی قرار گرفت که پس از اعمال نظرات آنان، نسبت به تنظیم پرسشنامه نهایی اقدام گردید. از روش آلفای کرونباخ نیز جهت سنجش پایایی ابزار اندازه‌گیری استفاده شده است (جدول ۱).

جدول ۱. مقادیر آلفای کروناخ برای تعیین پایایی بخشهای مختلف پرسشنامه

ردیف	متغیرها	تعداد گویه	مقدار آلفای کروناخ
۱	میزان تأثیر کارگاهها و کلاسهای آموزشی- ترویجی در مشارکت اعضای تعاونی	۳	۰/۸۸
۲	میزان آگاهی اعضا از اصول و ارکان تعاونی	۱۹	۰/۹۶/۶
۳	میزان رضایتمندی از مدیریت تعاونی	۱۹	۰/۸۵
۴	برآورد عملکرد اقتصادی (عملکرد مالی) تعاونی	۱۳	۰/۸۱

مأخذ: یافته‌های تحقیق

محاسبه آلفای کروناخ بر اساس اطلاعات حاصل از ۲۲ پرسشنامه توزیع شده به صورت مقدماتی (پیش آزمون) بین اعضای سه تعاونی پره (پس از تعدیل جزئی برخی گویه‌ها) نشان می‌دهد که پرسشنامه طراحی شده جهت انجام تحقیق از اعتبار و پایایی لازم برخوردار است.

نتایج و بحث

توزیع ویژگیهای جامعه آماری نشان می‌دهد که بیشترین درصد فراوانی سن اعضا بین ۵۰-۶۰ سال و سپس به ترتیب سنین بین ۴۰-۵۰، ۳۰-۴۰، زیر ۳۰ و بالای ۶۰ سال قرار دارد. در ضمن دو نفر از اعضا سن خود را مشخص نکرده بودند (جدول ۲).

جدول ۲. توزیع فراوانی سن اعضای تعاونی‌های پره استان گیلان در سال ۱۳۸۶-۸۷

سن	فراوانی	درصد	درصد معتبر	درصد تجمعی
زیر ۳۰	۴۰	۹/۸	۹/۹	۹/۹
۳۰-۴۰	۸۹	۲۱/۹	۲۲/۰	۳۱/۹
۴۰-۵۰	۱۲۲	۳۰/۰	۳۰/۱	۶۲/۰
۵۰-۶۰	۱۲۹	۳۱/۷	۳۱/۹	۹۳/۸
بالای ۶۰	۲۵	۶/۱	۶/۲	۱۰۰
کل	۴۰۵	۹۹/۵	۱۰۰	
نامشخص	۲	۰/۵		
کل	۴۰۷	۱۰۰		

میانگین سن = ۴۵/۸۶

انحراف معیار = ۱۰/۸۸

مأخذ: یافته‌های تحقیق

بیشترین درصد فراوانی میزان تحصیلات اعضای تعاونیها مربوط به سواد خواندن و نوشتن و بعد به ترتیب مربوط به دوره‌های متوسطه، راهنمایی، ابتدایی و بی‌سواد (درصد فراوانی دو مورد اخیر مساوی یکدیگر بوده است) و کاردانی است. ضمناً سه نفر از اعضا نیز میزان تحصیلات خود را مشخص نکرده بودند (جدول ۳).

جدول ۳. توزیع فراوانی میزان تحصیلات اعضای تعاونیهای پره استان گیلان در سال ۱۳۸۶-۸۷

میزان تحصیلات	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
بدون پاسخ	۳	۰/۷	۰/۷
بی‌سواد	۶۴	۱۵/۷	۱۶/۴
سواد خواندن و نوشتن	۱۰۲	۲۵/۱	۴۱/۵
ابتدایی	۶۴	۱۵/۷	۵۷/۲
راهنمایی	۸۳	۲۰/۴	۷۷/۶
متوسطه	۹۰	۲۲/۱	۹۹/۷
کاردانی	۱	۰/۳	۱۰۰
کل	۴۰۷	۱۰۰	

مأخذ: یافته‌های تحقیق

بیشترین درصد فراوانی سابقه عضویت بین ۵-۱۰ سال و سپس به ترتیب بین ۱۰-۱۵، زیر ۵ سال، ۱۵-۲۰، ۲۰-۲۵، بالای ۳۰ و ۲۵-۳۰ سال قرار دارد (جدول ۴).

جدول ۴. توزیع فراوانی سابقه عضویت اعضای تعاونیهای پره استان گیلان در سال ۱۳۸۶-۸۷

سابقه عضویت (سال)	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
زیر ۵	۶۴	۱۵/۷	۱۵/۷
۵-۱۰	۱۷۰	۴۱/۸	۵۷/۵
۱۵-۲۰	۸۵	۲۰/۹	۷۸/۴
۲۰-۲۵	۶۳	۱۵/۵	۹۳/۹
۲۵-۳۰	۱۲	۲/۹	۹۶/۸
۳۰-۳۵	۵	۱/۲	۹۸
بالای ۳۰	۸	۲	۱۰۰
کل	۴۰۷	۱۰۰	

۱۱/۱۸ = میانگین سابقه عضویت

۶/۹۲۵ = انحراف معیار

مأخذ: یافته‌های تحقیق

از مجموع ارزش مبلغ سهام معامله شده اعضای تعاونیهای پره، بیشترین درصد فراوانی بین مبالغ ۳۰ تا ۵۰ میلیون ریال و بعد به ترتیب بین مبالغ ۱۰ تا ۳۰، زیر ۱۰ و ۵۰ تا ۷۰ و بالای ۷۰ میلیون ریال قرار دارد (جدول ۵).

جدول ۵. توزیع فراوانی مبلغ هر سهم معامله اعضای تعاونیهای پره استان گیلان در سال ۱۳۸۶-۸۷

مبلغ سهام (میلیون ریال)	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
زیر ۱۰	۶۵	۱۶	۱۶
۱۰-۳۰	۹۵	۲۳/۳	۳۹/۳
۳۰-۵۰	۲۱۶	۵۳/۱	۹۲/۴
۵۰-۷۰	۲۳	۵/۷	۹۸
بالای ۷۰	۸	۲	۱۰۰
کل	۴۰۷	۱۰۰	

انحراف معیار = ۱۷۱۷۲۴۰/۰۹۷ = میانگین مبلغ هر سهم معامله (تومان) = ۳۵۹۷۵۷۶/۵۳

مأخذ: یافته‌های تحقیق

برای محاسبه میزان آگاهی اعضا از اصول و ارکان تعاونی، از مجموع پاسخهای صیادان عضو تعاونیهای پره، بدین ترتیب عمل شد که پس از تصحیح پاسخهای درست و غلط حاصل از ۱۹ سؤال با جوابهای چهار گزینه‌ای، به منظور جلوگیری از پراکندگی، داده‌ها به مقیاس سه درجه‌ای: آگاهی کم، متوسط و زیاد مبدل گردید و سپس مقدار هر کدام به ترتیب: ۷۵/۷ درصد، ۲۰/۱ درصد و ۴/۲ درصد به دست آمد (جدول ۶).

جدول ۶. توزیع فراوانی میزان آگاهی اعضا از اصول و ارکان تعاونی در سه سال گذشته

میزان آگاهی	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
کم	۳۰۸	۷۵/۷	۷۵/۷
متوسط	۸۲	۲۰/۱	۹۵/۸
زیاد	۱۷	۴/۲	۱۰۰
کل	۴۰۷	۱۰۰	

مأخذ: یافته‌های تحقیق

برای سنجش میزان رضایتمندی اعضا از مدیریت تعاونیها، از مجموع نظرات صیادان عضو تعاونیهای پره، پس از پردازش داده‌ها و مشخص شدن درصدهای مربوط به هر گویه از ۱۹ گویه، براساس طیف پنج درجه‌ای مقیاس لیکرت، از شکل طیف: کاملاً مخالف، مخالف، بی نظر، موافق و کاملاً موافق استفاده شد و به منظور جلوگیری از پراکندگی، داده‌ها به صورت طیف: رضایت کم، متوسط، زیاد مبدل شد. سپس در مورد هر کدام به ترتیب مقادیر: ۴۳/۷ درصد، ۳۵/۶ درصد، ۲۰/۶ درصد حاصل گردید (جدول ۷).

جدول ۷. توزیع فراوانی میزان رضایتمندی از مدیریت تعاونی در سه سال گذشته

میزان رضایتمندی	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
کم	۱۷۸	۴۳/۷	۴۳/۷
متوسط	۱۴۵	۳۵/۶	۷۹/۴
زیاد	۸۴	۲۰/۶	۱۰۰
کل	۴۰۷	۱۰۰	

مأخذ: یافته‌های تحقیق

جهت سنجش میزان مشارکت اعضای تعاونیهای پره در کارگاهها و کلاسهای آموزشی - ترویجی، پس از اعمال ضرایب و رتبه‌بندی برحسب اهمیت موضوع، داده‌ها به صورت مقیاس: مشارکت کم، متوسط، زیاد طیف‌بندی گردید. براین اساس درصد مشارکت اعضای تعاونیها در کارگاهها و کلاسهای آموزشی - ترویجی مربوط به حرفه صیادی، تعاونی و سایر موارد در خصوص اعضا، هیئت مدیره و بازرسان، به صورت: ۶۶/۸ درصد مشارکت کم، ۱۴/۷ درصد مشارکت متوسط و ۱۸/۴ مشارکت زیاد به دست آمد (جدول ۸).

جدول ۸. توزیع فراوانی میزان مشارکت اعضا در کارگاهها و کلاسهای آموزشی - ترویجی

تعاونیهای پره در سه سال گذشته

میزان مشارکت اعضا در کارگاهها و کلاسهای آموزشی - ترویجی	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
کم	۲۷۲	۶۶/۸	۶۶/۸
متوسط	۶۰	۱۴/۷	۸۱/۶
زیاد	۷۵	۱۸/۴	۱۰۰
کل	۴۰۷	۱۰۰	

مأخذ: یافته‌های تحقیق

برای محاسبه توزیع فراوانی مشارکت اعضا در جلسات مجامع عمومی تعاونی از مجموع داده‌ها، درصد مشارکت اعضا پس از ترکیب تعداد دفعات اطلاع، تعداد دفعات حضور در جلسات مجامع عمومی و تعداد دفعات شرکت در انتخابات هیئت مدیره و بازرسان و اعمال ضرایب و رتبه‌بندی بر حسب اهمیت موضوع، مشارکت اعضا در مجامع عمومی به صورت مقیاس: کم، متوسط و زیاد طیف‌بندی گردید که نتایج بدین قرار است: ۸۴/۵ درصد مشارکت کم، ۸/۴ درصد مشارکت متوسط و ۷/۱ درصد مشارکت زیاد (جدول ۹).

جدول ۹. توزیع فراوانی مشارکت اعضای تعاونی پره در مجامع عمومی در سه سال گذشته

میزان مشارکت اعضا در مجامع عمومی	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
کم	۳۴۴	۸۴/۵	۸۴/۵
متوسط	۳۴	۸/۴	۹۲/۹
زیاد	۲۹	۷/۱	۱۰۰
کل	۴۰۷	۱۰۰	

مأخذ: یافته‌های تحقیق

برای سنجش توزیع فراوانی مشارکت صیادان عضو تعاونیهای پره، داده‌ها پس از اعمال ضرایب و رتبه‌بندی بر حسب اهمیت موضوع، به صورت مقیاس سه درجه‌ای: مشارکت کم، متوسط، زیاد طیف بندی گردید. سپس درصد مشارکت اعضا در تعاونی (مشارکت در امر ماهیگیری، عضویت در هیئت مدیره و بازرسان و نامزدی برای این سمتها و نیز شرکت در انتخابات آن، حضور در مجامع عمومی فوق‌العاده، عادی سالانه و عادی فوق‌العاده) محاسبه شد. نتایج بدین شرح است: ۵۴/۸ درصد اعضا مشارکت کم، ۲۹ درصد مشارکت متوسط و ۱۶/۸ درصد مشارکت زیاد (جدول ۱۰).

جدول ۱۰. توزیع فراوانی مشارکت صیادان عضو تعاونیهای پره در سه سال گذشته

میزان آگاهی	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
کم	۲۲۳	۵۴/۸	۵۴/۸
متوسط	۱۱۸	۲۹/۰	۸۳/۸
زیاد	۶۶	۱۶/۲	۱۰۰
کل	۴۰۷	۱۰۰	

مأخذ: یافته‌های تحقیق

توزیع فراوانی عملکرد اقتصادی تعاونیهای پره به دو صورت محاسبه شد:

۱. توزیع فراوانی عملکرد اقتصادی از نظر اعضا

نظرات صیادان عضو تعاونیهای پره در خصوص عملکرد اقتصادی تعاونی در سه سال گذشته حاصل جمع نمرات مربوط به ۱۳ گویه طیف پنج درجه‌ای مقیاس لیکرت از حالت: عملکرد خیلی کم، کم، متوسط، زیاد، خیلی زیاد به صورت: عملکرد ضعیف، متوسط، خوب مبدل گردید و بر این اساس درصد فراوانی مربوط به هر کدام به ترتیب معادل: ۵۵/۵ درصد، ۳۸/۳ درصد، ۶/۱ درصد به دست آمد (جدول ۱۱).

جدول ۱۱. توزیع فراوانی عملکرد اقتصادی تعاونیهای پره در سه سال گذشته از نظر اعضا

میزان آگاهی	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
ضعیف	۲۲۶	۵۵/۵	۵۵/۵
متوسط	۱۵۶	۳۸/۳	۹۳/۹
خوب	۲۵	۶/۱	۱۰۰
کل	۴۰۷	۱۰۰	

مأخذ: یافته‌های تحقیق

۲. توزیع فراوانی عملکرد اقتصادی برپایه اسناد مالی

جهت دستیابی به عملکرد اقتصادی ۱۴ تعاونی پره نمونه برای سه سال گذشته، به ادارات تعاون شهرستانهای مربوط به محل نگهداری اسناد مالی آن تعاونیها مراجعه شد. پس از مشاهده صورتحساب مالی و استخراج سود و زیان هر تعاونی، نهایتاً از این منظر که عملکرد اقتصادی هر تعاونی به میزان فعالیت اعضای آن بستگی دارد، عملکرد اقتصادی تعاونیها از لحاظ اسناد مالی تفسیر و تحلیل گردید که نتیجه بدین صورت است: به طور میانگین ۲۹/۵ درصد تعاونیها زیان‌ده، ۳۵/۹ درصد دارای میانگین سود کمتر از ده میلیون ریال و ۳۴/۶ درصد دارای میانگین سود بیشتر از ده میلیون ریال بوده‌اند (جدول ۱۲).

جدول ۱۲. توزیع فراوانی میانگین عملکرد اقتصادی تعاونیهای پره در سه سال گذشته

برپایه اسناد مالی

عملکرد اقتصادی برپایه اسناد مالی	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
زیان‌ده	۱۲۰	۲۹/۵	۲۹/۵
سوددهی کمتر از ده میلیون ریال	۱۴۶	۳۵/۹	۶۵/۴
سوددهی بیشتر از ده میلیون ریال	۱۴۱	۳۴/۶	۱۰۰
کل	۴۰۷	۱۰۰	

مأخذ: یافته‌های تحقیق

در ادامه، با عنایت به محاسبات انجام شده به وسیله نرم افزار SPSS، که نتایج آن در جدول همبستگی ۱۳ آمده است، به بررسی روابط بین متغیرها پرداخته می شود.

رابطه بین مشارکت و سن صیادان عضو تعاونیهای پره

ضریب همبستگی پیرسون میان مشارکت صیادان و سن آنها در تعاونیهای پره برابر با $-0/07$ ($r = -0/07$) می باشد که حاکی از وجود رابطه معکوس و ناچیز است. هر چند این رابطه به لحاظ آماری فاقد ارزش می باشد، علت نبود رابطه را باید در عدم حضور اعضای غیرفعال تعاونیهای پره جستجو نمود؛ چون صیادانی که توان خود را در زمینه فعالیت در تعاونی از دست می دهند، به صورت اعضای غیرفعال در می آیند و این یعنی فرزندان یا کارگران روزمزد از طرف آنها به انجام امور تعاونی مبادرت می نمایند.

رابطه بین مشارکت و میزان تحصیلات صیادان عضو تعاونیهای پره

ضریب همبستگی اسپیرمن میان مشارکت و میزان تحصیلات صیادان عضو تعاونی برابر با $0/15$ ($r = 0/15$) می باشد که مبین وجود رابطه ضعیف بین دو متغیر در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنیداری است. ضریب همبستگی تائو-b کندال نیز همبستگی میان متغیر را در حد ضعیف ($r = 0/11$) نشان می دهد که این ضریب هم در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنی دار است.

رابطه بین مشارکت و سابقه عضویت صیادان عضو تعاونیهای پره

ضریب همبستگی پیرسون میان مشارکت و سابقه عضویت در تعاونی پره برابر با $-0/15$ است که دلالت بر وجود رابطه معکوس و ضعیف بین دو متغیر در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنی دار دارد. لذا به نظر می رسد که اعضای با سابقه مشارکت کمتری در امور تعاونی داشته باشند و برعکس.

رابطه بین مشارکت و مبلغ هر سهم معامله صیادان عضو تعاونیهای پره

ضریب همبستگی پیرسون میان مشارکت و مبلغ هر سهم معامله صیادان عضو تعاونی پره برابر با ۰/۱۱ است که نشان می‌دهد رابطه ضعیفی بین دو متغیر وجود دارد. با توجه به سطح معنی‌داری (sig=۰/۰۳۵) نتیجه می‌گردد که با ۹۵ درصد اطمینان، بین دو متغیر رابطه برقرار است.

رابطه بین مشارکت و میزان آگاهی صیادان عضو تعاونیهای پره از اصول و ارکان تعاونی

ضریب همبستگی پیرسون میان مشارکت و میزان آگاهی اعضا از اصول و ارکان تعاونی برابر با ۰/۱۵ می‌باشد. این موضوع نشان می‌دهد هر چند بین دو متغیر رابطه وجود دارد، اما این رابطه ضعیف است. همچنین با توجه به سطح معنی‌داری (sig = ۰/۰۰۲) می‌توان ادعا کرد که با ۹۹ درصد اطمینان، بین دو متغیر رابطه برقرار است.

رابطه بین مشارکت و رضایتمندی صیادان عضو تعاونیهای پره از مدیریت تعاونی

ضریب همبستگی پیرسون میان مشارکت و رضایتمندی اعضا از مدیریت تعاونی برابر با ۰/۲۵ می‌باشد که نشان از وجود رابطه‌ای ضعیف اما نزدیک به متوسط بین دو متغیر دارد. نظر به سطح معنی‌داری (sig = ۰/۰۰۰) می‌توان گفت که با ۹۹ درصد اطمینان بین این دو متغیر رابطه وجود دارد.

رابطه بین مشارکت و شرکت صیادان عضو تعاونیهای پره در کارگاهها و کلاسهای آموزشی- ترویجی

ضریب همبستگی پیرسون میان مشارکت و شرکت اعضا در کارگاهها و کلاسهای آموزشی- ترویجی برابر با ۰/۴۷ می‌باشد که دلالت بر وجود رابطه متوسط بین دو متغیر دارد. با توجه به سطح معنی‌داری (sig = ۰/۰۰۰) می‌توان گفت که با ۹۹ درصد اطمینان، بین این دو متغیر رابطه وجود دارد.

رابطه بین مشارکت و شرکت صیادان عضو تعاونیهای پره در مجامع عمومی تعاونی

ضریب همبستگی پیرسون میان مشارکت و شرکت اعضا در مجامع عمومی برابر با ۰/۲۳ می باشد که حاکی از وجود رابطه ضعیف بین دو متغیر است. با عنایت به سطح معنی داری ($\text{sig} = ۰/۰۰۰$) می توان گفت که با ۹۹ درصد اطمینان بین این دو متغیر رابطه وجود دارد.

رابطه بین عملکرد اقتصادی و مشارکت صیادان عضو تعاونیهای پره

۱. رابطه عملکرد اقتصادی تعاونی از نظر اعضا:

ضریب همبستگی پیرسون میان عملکرد اقتصادی تعاونی و مشارکت اعضا برابر با ۰/۱۳ می باشد که حکایت از وجود رابطه ضعیف بین دو متغیر دارد. با عنایت به سطح معنی داری ($\text{sig} = ۰/۰۱۲$) نتیجه می شود که با ۹۵ درصد اطمینان بین این دو متغیر رابطه وجود دارد.

۲. رابطه عملکرد اقتصادی تعاونی بر پایه اسناد مالی:

ضریب همبستگی پیرسون میان عملکرد اقتصادی تعاونی و مشارکت اعضا برابر با ۰/۱۶ می باشد که دلالت بر وجود رابطه ضعیف بین دو متغیر دارد. نظر به سطح معنی داری ($\text{sig} = ۰/۰۰۱$) می توان گفت که با ۹۹ درصد اطمینان بین این دو متغیر رابطه وجود دارد.

جدول ۱۳. همبستگی بین مشارکت و متغیرهای تحقیق

متغیر	ضریب همبستگی (r)	سطح معنیداری (sig)	سطح ۰/۰۱	سطح ۰/۰۵	نوع همبستگی	شدت همبستگی ^۱
سن	-۰/۰۶۸**	۰/۱۷۴	-	-	پیرسون	ناچیز
میزان تحصیلات	۰/۱۵**	۰/۰۰۳	وجود همبستگی	-	اسپیرمن	ضعیف
	۰/۱۱**	۰/۰۰۳	وجود همبستگی	-	تائو-b کندال	ضعیف
سابقه عضویت	-۰/۱۵**	۰/۰۰۳	وجود همبستگی	-	پیرسون	ضعیف
مبلغ هر سهم معامله	۰/۱۱*	۰/۰۳۵	-	وجود همبستگی	پیرسون	ضعیف
میزان آگاهی از اصول و ارکان تعاونی	۰/۱۵**	۰/۰۰۲	وجود همبستگی	-	پیرسون	ضعیف
میزان رضایتمندی از مدیریت تعاونی	۰/۲۵**	۰/۰۰۰	وجود همبستگی	-	پیرسون	ضعیف
میزان شرکت در کارگاهها و کلاسهای آموزشی- ترویجی	۰/۴۷**	۰/۰۰۰	وجود همبستگی	-	پیرسون	متوسط
میزان شرکت در مجامع عمومی تعاونی	۰/۲۳**	۰/۰۰۰	وجود همبستگی	-	پیرسون	ضعیف
عملکرد اقتصادی از نظر: ۱. اعضا ۲. مالی	۰/۱۳*	۰/۰۱۲	وجود	وجود	پیرسون	ضعیف
	۰/۱۶**	۰/۰۰۱	همبستگی	همبستگی	پیرسون	ضعیف

مأخذ: یافته‌های تحقیق

*: معنی داری در سطح اطمینان ۹۵ درصد **: معنی داری در سطح اطمینان ۹۹ درصد

۱. قراردادهای دیویس (Davis) درباره توصیف همبستگی (درویش نیا و صدیقی، ۱۳۸۲)

شرح و توصیف	۲(ضرایب همبستگی)
ارتباط خیلی قوی	۰/۷ ± و بالاتر
ارتباط نسبتاً قوی	۰/۵۰ ± تا ۰/۶۹ ±
ارتباط متوسط	۰/۳۰ ± تا ۰/۴۹ ±
ارتباط ضعیف	۰/۱۰ ± تا ۰/۲۹ ±
ارتباط ناچیز	۰/۰۱ ± تا ۰/۰۹ ±
بدون ارتباط	۰/۰۸ ± و پایین تر

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

۱. بین دو متغیر مشارکت و سن به دلیل وجود همبستگی ناچیز (ضریب همبستگی پیرسون $r = -0/07$)، رابطه‌ای یافت نشد. به نظر می‌رسد این موضوع ناشی از عدم حضور اعضای غیر فعال باشد که با جایگزینی فرزندان یا کارگران روزمزد در امور تعاونی صورت می‌پذیرد. راهکاری که در این مورد پیشنهاد می‌گردد کاهش تعداد تعاونیهای پره یا کاهش اعضا (از طریق ایجاد بستر مناسب برای افزایش مشارکت اعضای غیرفعال یا بازنشسته کردن اعضای دارای ۶۵ سال سن)، با توجه به ظرفیت محدود ذخایر دریای خزر و نیز جا انداختن اشتغال در تعاونیهای پره به عنوان شغل جانبی است.
۲. بین مشارکت و میزان تحصیلات همبستگی ضعیفی وجود دارد (ضریب همبستگی اسپیرمن و تائو-b کندال به ترتیب $r = 0/15$ و $r = 0/11$). لذا مشخص می‌شود بیشتر اعضای تعاونی افراد کم‌سواد و بی‌سوادند. بی‌تردید سواد عامل مهمی در جهت موفقیت تعاونیها به شمار می‌رود که این مسئله ضرورت برنامه‌ریزی مدون و بیش از پیش را می‌طلبد.
۳. نظر به اینکه رابطه معکوس و ضعیفی بین مشارکت و سابقه عضویت وجود دارد (ضریب همبستگی پیرسون $r = -0/15$) و از آنجا که درصد قابل ملاحظه‌ای از اعضای تعاونی را افراد با سابقه عضویت یازده سال به بالا تشکیل می‌دهند، به منظور بهره‌مندی از تجارب آنان در جهت تحقق اهداف تعاونی، طراحی برنامه‌های تشویقی برای ایجاد و افزایش انگیزه توصیه می‌شود.
۴. بین مشارکت و مبلغ هر سهم معامله همبستگی ضعیفی وجود دارد (ضریب همبستگی پیرسون $r = 0/11$). بر اساس یافته‌های پژوهش، در تعاونیهایی که دارای وضعیت اقتصادی بهتری می‌باشند، درصد میزان فروش سهام اعضا کمتر بوده است. به نظر می‌رسد این امر به جایگاه صید تعاونیها بستگی داشته باشد. لذا در تعاونیهای کم‌درآمد اما برخوردار از تواناییهای بالقوه بالا، جهت جلب مشارکت پایدار اعضا باید به دنبال راههای افزایش درآمد بود.

۵. بین مشارکت و آگاهی از اصول و ارکان تعاونی همبستگی ضعیفی وجود دارد (ضریب همبستگی پیرسون $r=0/15$). با عنایت به درصد آگاهی کم اعضا از اصول و ارکان تعاونی و نظر به چتر حمایتی و توانایی بالا و گستره فعالیت وزارت تعاون و سازمانهای ذیربط، می توان برای ترویج و اعتلای فرهنگ غنی تعاون از طریق مجاری اطلاع رسانی اقدام کرد تا دانش و آگاهی اعضا افزایش یابد و خدمات روزآمد و مطلوب تری ارائه شود.

۶. بین مشارکت و رضایتمندی از مدیریت تعاونی رابطه ای ضعیف اما نزدیک به متوسط وجود دارد (ضریب همبستگی پیرسون $r=0/25$). نظر به نقش مدیریت (هیئت مدیره، بازرسان و مدیر عامل) در جهت هدایت تعاونی و ایفای وظایف خود و اعضا و با توجه به درصد رضایتمندی کم اعضا از مدیریت تعاونی، اهتمام و دقت نظر اعضا در انتخاب هیئت مدیره شایسته ضروری است.

۷. بین مشارکت و شرکت در کارگاهها و کلاسهای آموزشی - ترویجی رابطه متوسطی وجود دارد (ضریب همبستگی پیرسون $r=0/47$). این موضوع اهمیت آموزش در تعاونها و توجه مسئولان را به آن دوچندان می نماید. لذا آموزش نیروی انسانی و شرکت اعضا در کارگاهها و کلاسهای آموزشی - ترویجی، که بیشترین درصد تأثیر را در مشارکت تعاونی در این تحقیق به همراه داشته است، اهمیت رسالتی را که سازمانهای مربوط از جمله تعاون، شیلات و محیط زیست به عهده گرفته اند، بیش از پیش آشکار می سازد.

۸. بین مشارکت و شرکت در مجامع عمومی تعاونی همبستگی ضعیفی وجود دارد (ضریب همبستگی پیرسون $r=0/23$). از آنجا که تنها مرجع نظارت جمعی و اظهار نظر در مورد عملکرد تعاونی و هیئت مدیره مجامع عمومی می باشند، باید اعضا را به این موضوع، حساس و مسئولیت پذیر نمود.

۹. بین عملکرد اقتصادی و مشارکت صیادان عضو تعاونی چه براساس نظر اعضا و چه برپایه اسناد مالی، رابطه ضعیفی وجود دارد (ضریب همبستگی پیرسون از نظر اعضا و اسناد مالی به ترتیب $r=0/13$ و $r=0/16$). ضمناً این موضوع می تواند نتایج شاخصهای اندازه گیری

عملکرد اقتصادی در پرسشنامه را هم تأیید نماید. مهمترین عاملی که اعضای این تعاونیها را گرد هم آورده است، نیازهای اقتصادی- اجتماعی اعضا می باشد. بنابراین، چندمنظوره نمودن مکانهای صید از قبیل تجهیز و استفاده از اتاقها، قایقهای موتوری و برخی امکانات تعاونیها در ایام تابستان برای مسافران و ساخت استخرهای پرورش ماهی به طور آزمایشی در تعاونیهای مستعد با استفاده از وامهای کم بهره توصیه می شود.

منابع

۱. اتحادیه بین المللی تعاون (ICA) (۱۳۸۳)، بیانیه هویت تعاونی از نظریه تا عمل، ترجمه اصغر بیات و بابک لعل فام، انتشارات پایگان.
۲. اتحادیه بین المللی تعاون (ICA) (۱۳۸۵)، تعاونیها در هزاره سوم، ترجمه حمید انصاری، وزارت تعاون، معاونت تحقیقات، آموزش و ترویج، انتشارات پایگان.
۳. اصلاح عربانی، ابراهیم (۱۳۸۰)، کتاب گیلان (جلد سوم)، انتشارات گروه پژوهشگران جوان.
۴. انصاری، حمید (۱۳۷۱)، مبانی تعاون، انتشارات دانشگاه پیام نور.
۵. ایرانپور، محسن (۱۳۷۳)، جایگاه شیلات در اقتصاد ملی، مجموعه مقالات چهارمین کنفرانس شیلات ایران یکم تا سوم دی ماه ۱۳۷۳، ناشر شرکت سهامی شیلات ایران، تهران.
۶. درویش نیا، علی اصغر و حسن صدیقی (۱۳۸۲)، ترویج شرکتهای تعاونی تولید روستایی در استان مازندران، مجموعه مقالات اولین همایش نظامهای بهره برداری کشاورزی در ایران، چالشها و چارهها (۹-۱۰ دی، ۱۳۸۲)، هتل المپیک، تهران.
۷. دهخدا، علی اکبر (۱۳۷۷)، لغت نامه، مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران.
۸. زارع، ناصر (۱۳۸۴)، عوامل مؤثر بر افزایش بهره برداری نیروی انسانی در شرکتهای تعاونی، مجموعه مقالات منتخب اولین کنفرانس ملی تعاون، اشتغال و توسعه، انتشارات دانشگاه یزد، یزد.
۹. سازمان بین المللی کار (ILO) (۱۳۸۳)، پیشرفت و توسعه تعاونیها، ترجمه اصغر بیات، وزارت تعاون، معاونت تحقیقات، آموزش و ترویج، انتشارات پایگان.

۱۰. سازمان بین‌المللی کار (ILO) (۱۳۸۵)، مدیریت منابع انسانی در تعاونیها- نظریه، فرآیند و اجرا، ترجمه اصغر بیات، انتشارات پایگان.
۱۱. شهریور، علی حسن (۱۳۸۰)، حقوق تعاون (ایران، آلمان و فرانسه)، انتشارات پایگان.
۱۲. طالب، مهدی (۱۳۷۲)، بررسی اقتصادی، اجتماعی تعاونی‌های پره و دامگستر در استانهای گیلان و مازندران، شرکت سهامی شیلات ایران، معاونت صید و امور صیادان.
۱۳. طوسی، علی (۱۳۷۲)، مشارکت (در مدیریت و مالکیت)، مرکز آموزش مدیریت دولتی.
۱۴. عمادی، ک. (۱۳۷۸)، نقش مشارکت در توسعه پایدار تعاونی‌ها، ماهنامه تعاون، انتشارات وزارت تعاون، معاونت تحقیقات، آموزش و ترویج، شماره ۹۳.
۱۵. کاظمی، م. (۱۳۸۶)، تعاون نیازمند سرمایه‌های فکری است، ماهنامه تعاون، انتشارات وزارت تعاون، معاونت تحقیقات، آموزش و ترویج، شماره ۱۸۹-۱۹۰.
۱۶. کلانتری، س. ح. (۱۳۷۲)، بررسی عوامل مؤثر در مشارکت روستاییان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تهران.
۱۷. کوچر، ام‌اف و همکاران (۱۳۸۵)، گذار به کارآفرینی تعاونی، ترجمه حمید گل محمدی، انتشارات پایگان.
۱۸. معین، محمد (۱۳۷۵)، فرهنگ فارسی، مؤسسه انتشارات امیر کبیر.
۱۹. وزارت تعاون (۱۳۷۸)، مشارکت مردمی در سازمانهای تعاونی، معنی دار ساختن عضویت در تعاونی‌ها (ترجمه)، وزارت تعاون، معاونت تحقیقات، آموزش و ترویج.
۲۰. وزارت تعاون (۱۳۸۰)، راهنمای شیوه‌های مشارکت اعضاء در تعاونی‌ها (ترجمه)، وزارت تعاون، معاونت تحقیقات، آموزش و ترویج.
۲۱. وزارت تعاون (۱۳۸۵)، سند ملی توسعه بخش تعاون در برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، انتشارات فرهنگ دهخدا.

22. Oakley, P. & D. Marsden (1989), Approaches to participation in Rural Development International Labour Office.